

שבת SM@

סימן ב SM@

האם אשה מחוייבת לקבל שבת באותה עת שהבעל קיבל קבלת שבת מוקדמת KO@

פרק א: קבלת שבת מבעוד יום <QR> CC@

פרק ב: האם אשה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה <QR> CC@

פרק ג: 'גרירת' נשים אחר רוב הציבור שקיבל שבת <QR> CC@

פרק ד: קיבל שבת מוקדם האם מותר לאשה לעשות מלאכה עבורו <QR> CC@

IR@ לאחרונה שהיתי בחופשה בימי הקיץ הארוכים במקום שאין בו בית כנסת קבוע במשך כל ימות השנה. והיות ושקיעת החמה במקום זה היתה בשעה מאוחרת, התקיימה תפילת מעריב של ליל שבת מבעוד יום, והגברים שהשתתפו בה קיבלו את השבת מוקדם.

IR@ באותה שעה, היו נשים אשר טרם סיימו את הכנותיהן לקראת השבת, ולכן היה ברצונן להדליק את הנרות ולקבל את השבת מאוחר יותר [בעת שקיעת החמה]. ונשאלה השאלה, האם הן רשאיות לעשות מלאכה, או שמא הן התחייבו בקבלת השבת המוקדמת של בעליהן. בשאלה זו יש לדון:

IR@ [א] האם אשה "נגררת" אחר קבלת השבת של SI@ בעלה IR@, ואם קיבל שבת מבעוד יום, קבלתו מחייבת גם אותה.

IR@ [ב] במקום SI@ שרוב הציבור IR@ מקבל שבת מוקדם, האם גם נשים "נגררות" אחר קבלת השבת של SI@ הציבור IR@.

IR@ בפתיחת הדברים יש לברר מתחילה את יסודות המנהג לקבל שבת מוקדם, כדלהלן.

פרק א: קבלת שבת מבעוד יום PP@

OT@ - א -

AA@ במסכת ברכות (כז, א) מסופר על רב ש"איקלע לבי גניבא [הזדמן לביתו של גניבא], וצלי של שבת בערב שבת". ופירש רש"י: "שקיבל עליו שבת מבעוד יום". ומפורש בזה המנהג לקבל שבת מבעוד יום \$\$@ בתפילה %%@.

AA@ ומנהג זה הובא להלכה בדברי הטור (או"ח סי' רסז) שכתב: "ומקדימין להתפלל

ערבית יותר מבשאר ימות החול, כדאמרינן (פסחים קה, ב) עיולי יומא מקדימין ליה, ואמר רבי יוסי יהא חלקי עם מכניסי שבת בטבריא, שהיתה יושבת בעמק ובעוד היום גדול היה נדמה להם ערב. ופירשו התוספות (ברכות כז, א ד"ה דרב) שמפלג המנחה ולמעלה יכול להדליק הנר ולקבל שבת בתפלת ערבית, רק שימתין לקרות שמע עד עונתה שהוא צאת הכוכבים. ומשהתפלל אסור במלאכה, שהרי קיבל עליו השבת באותה שעה".

AA@ וכן נפסק בשו"ע (או"ח סימן רסז סעי' ב) "מקדימין להתפלל ערבית יותר מבימות החול, ובפלג המנחה יכול להדליק ולקבל שבת בתפלת ערבית, ולאכול מיד". והוסיף המשנה ברורה (שם ס"ק ג) "משמע מדברי המג"א, דאפילו הנוהגים להתפלל מעריב בזמנה, מותרים להתפלל בליל שבת מבעוד יום, ובלבד שיהיה מפלג המנחה ואילך, דכיון דמצוותה להוסיף מחול על הקודש, וכבר קיבל שבת עליו יכול לסמוך על דעת הסוברים דהוי כלילה לענין תפילה".

AA@ והוסיף המשנה ברורה, כי הנוהג לקבל שבת מוקדם: "יזהר על כל פנים בערב שבת להתפלל מנחה קודם פלג המנחה, כדי שלא יהיה תרתי דסתרי אהדדי [היינו דלדעת רבי יהודה בגמרא, זמן מנחה נמשך רק עד פלג המנחה, ומשם ואילך הוא זמן תפלת ערבית. ולדעת רבנן, זמן מנחה הוא עד סוף היום, וזמן מעריב הוא בערב]". ובסוף: "ויש אומרים דבציבור יש להקל להתפלל מעריב מבעוד יום, אף אם התפלל מנחה אחר פלג המנחה", והכריע המשנה ברורה: "ונ"ל שאין לסמוך על זה רק כשהוא מתפלל מעריב עכ"פ בבין השמשות, ובשעת הדחק. אבל לא כשהוא עדיין ודאי יום. וקריאת שמע יחזור ויקרא כשהוא ודאי לילה".

OT@ - ב -

AA@ על סמך דברים אלו, נהגו במקומות רבים ברחבי העולם לקבל שבת מוקדם, בפרט בימי הקיץ שהשקיעה מתאחרת לשעת לילה, וכפי שכבר העיד בעל תרומת הדשן (סימן א) "גם שמעתי בשיבה, מפי אחד מהגדולים, ששמע וקבל, כי בימי הקדמונים בקרימ"ש, התפללו ערבית וקראו את שמע בערב שבת בעוד היום גדול כל כך, שהיה רב העיר שהיה מהגדולים הקדמונים, הוא וכל טובי הקהל עמו הלכו לטייל אחר אכילה של סעודת שבת על שפת הנהר דונא"י, והיו חוזרים לבתיהם קודם הלילה".

AA@ יחד עם זאת, בספר הליכות שלמה (תפילה פרק יד הערה 10) הובא בשם הגרש"ז

אויערברך ש"לא היתה דעתו נוחה כל כך ממה שהתחילו להנהיג להקדים ולקבל שבת מבעוד יום, בכמה מקומות בארץ ישראל. ואף שאין לאסור הדבר, מכל מקום ראוי לבני תורה לקבל שבת בזמנה [ולהשכיב הקטנים לישון בערב שבת כדי שיהיו נעורים בתחילת הלילה], דאין נכון להנהיג שבאותו מקום יהיה לחלק מהציבור חול ולחלק מהם שבת".

AA@ סברא אחרת אמר לי ידידי האדמו"ר ממודז'יץ, שאין דעתו נוטה לקבל שבת מוקדם, מהחשש שמא לא יקראו קריאת שמע כדין לאחר צאת הכוכבים. ובימי ספירת העומר, יש חשש נוסף, שמא ישכח לספור את ספירת העומר לאחר צאת הכוכבים.

AA@ בעת מסירת השיעור העלה ידידי ר' רפאל כץ סברא נוספת, מדוע ראוי להימנע מקבלת שבת מוקדמת, על פי מש"כ המשנה ברורה בהקדמתו להלכות שבת, בשם היערות דבש: "כי אי אפשר כלל במציאות שינצל מאיסור שבת, אם לא ילמוד כל הדינים על בוריים היטב". קבלת שבת מבעוד יום, מחייבת להימנע מעשיית מלאכות. ולכן אם אינו יודע את הלכות שבת על בוריים, עלולה קבלת "תוספת" הזמן לשבת להביא לכך שיעבור על איסורים בזמן זה, ועדיף היה שזמן זה ימשיך להיות יום חול, כדי שלא יצא שכרו בהפסדו.

OT@ - ג -

mm@ קבלת שבת בתפילה או בהדלקת נרות

AA@ רבותינו הראשונים נחלקו במה תלויה קבלת השבת.

AA@ הטור (או"ח סי' רסג סע' י) הביא בשם בעל הלכות גדולות "**\$\$@**" דקבלת שבת תלויה בהדלקת הנר "**%%@**", דכיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת. ומפני זה כתב שצריך להקדים נר של חנוכה לשל שבת, שאם יקדים של שבת לא יוכל להדליק של חנוכה אחר כך. והתוספות כתבו "**\$\$@**" שאין תלוי בהדלקת הנר "**%%@**", דאפילו לאחר שהדליק לא חל עליו שבת, "**\$\$@**" אלא תלוי בתפילת ערבית "**%%@**" שהמתפלל ערבית חל עליו שבת". וכתב הדרישה "יגעתי ולא מצאתי בתוספות שלנו". אולם הבית יוסף כתב כן בשם הרא"ש (שבת פ"ב סימן כד) "שקבלת שבת תלויה בתפילת ערבית, וכן עמא דבר, כשהחזן אומר ברכו, הכל פורשין ממלאכה".

AA@ ובנדון קבלת שבת מוקדמת על ידי "**\$\$@**" התפילה "**%%@**", כתב הבית יוסף: "אף על פי שלא התפללו הקהל עדיין, וקדם היחיד והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו קבלת

שבת ואסור בעשיית מלאכה". וגם אם אינו רוצה לקבל שבת עדיין, פסק הבית יוסף "דכיון שהזכיר קדושת היום בתפילה אי אפשר לעשותו חול לדברי הכל".

AA@ להלכה כתב הרמ"א (או"ח סי' רסג סע' י) "והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחלה, ואפילו תנאי בלב סגי. אבל שאר בני הבית מותרין במלאכה עד ברכו".

PP@ פרק ב: האם אשה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה

OT@ - ד -

AA@ המרדכי כתב בסוף פרק במה מדליקין (סימן רצז) "והיכא **\$\$@** שרוב הקהל **%%@** קיבלו עליהם שבת, המיעוט על כרחם נמשכים אחריהם, ואסורין במלאכה. וכן כתב ריב"ם, דאם הקהל אמרו בערב שבת ברכו, שאין היחיד שלא היה בבית הכנסת יכול לעשות מלאכה, אף על פי שאין רוצה לקבל עדיין שבת". ודבריו נפסקו להלכה בשו"ע (או"ח סי' רסג סע' יב) "אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת, המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם".

AA@ ומתוך הלכה זו, חידש הפרי מגדים (סי' רסג, משבצות זהב ס"ק א) כי אשה נגררת אחר קבלת השבת של בעלה, כשם שמיעוט אנשי העיר נגרר אחרי רוב אנשי העיר שקיבלו שבת, וז"ל: "אשה המדליקה אסורה, ושארי בני הבית מותרים. אף שאשה המדליקה היא עקרת הבית, והם נמשכים אחר דעתה תמיד, אפילו הכי הקילו בהדלקה. והרי בתפילה (סעי' יב) המיעוט נמשכים אחר הרוב, ומשמע הוא הדין אחר **\$\$@** גדול הבית **%%@**, ואם כן חזינן דתפילה חמורה מהדלקה".

AA@ ומבואר בדבריו שיש הבדל בין קבלת שבת בהדלקת הנרות, לקבלת שבת בתפילה. ובעוד שאשה המדליקה נרות שבת, אינה 'גוררת' את בני ביתה להתחייב בקבלת השבת [שהרי היא כלולה בתוך בני הבית], אולם כאשר 'גדול הבית' מקבל שבת בתפילה, כל בני הבית 'נגררים' בעקבותיו. ולכן, גם האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת בתפילה של בעלה.

AA@ ובעל החוות יאיר כתב בספרו מקור חיים (סי' רסג סעי' יז) "עבדו ושפחתו, וכל שכן בנו ובתו הגדולים הסמוכים על שלחנו, **\$\$@** ואשתו **%%@**, טפלים לו, וכולם נאסרו מיד שקיבל בבית הכנסת שבת, כדקיימא לן (או"ח סי' קעט סעי' ב) גבי הב לן ונברך, דתלי בבעל הבית". וגם בדבריו מפורש, שקבלת שבת על ידי בעל הבית, מחייבת את כל בני

ביתו, אשר 'נגררים' אחריו, ואינם רשאים לעשות מלאכות האסורות בשבת.

AA@ ומדבריהם נלמד לנדון דידן, שקבלת שבת בתפילה על ידי האיש, מחייבת את האשה, ה'נגררת' אחריו, גם כשעדיין אין בדעתה לקבל את השבת, וכפי שכתב בספר פסקי תשובות (סי' רסג ס"ק לז) "וממוצא דבריהם עולה להלכה כי אב הבית שקיבל עליו שבת על ידי תפילת ערבית הן ביחידות והן בבית הכנסת נאסר על כל הטפלים עליו וסמוכים על שולחנו לעשות מלאכה, ולדברי המקור חיים גם עליו חל חיוב לאסור עליהם המלאכה, על כל פנים לבניו ולבנותיו הקטנים מדין לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך וכו'".

AA@ וכן פסק בשו"ת שבט הלוי (חלק ז סימן לה) וז"ל: "להלכה יראה לענ"ד, **\$\$@** שהאשה נגררת אחרי קבלת שבת של הבעל **%%@**, ברכו או מזמור שיר ליום השבת. לא מבעיא אם הבעל מתפלל ביחידות בתוך ביתו וקיבל שבת בתפילה, ועל ידי זה פירש ממלאכה, שבני ביתו נגררים אחריו. ומסברא יראה דבזה אין הדלקת הנרות בתוך הבית קובעים, אלא **\$\$@** קבלת הבעל **%%@**, והאשה צריכה להדליק לפני תפילת הבעל. דעד כאן לא כתב הרמ"א (סי' רס"ג ס"ז) דאין שאר בני הבית אסורים במלאכה על ידי הדלקת האשה, היינו שאין האשה מחייבת שאר בני הבית, **\$\$@** אבל הבעל כן מחייבם **%%@** אם פירש בדין קבלת שבת. אלא אפילו הוא מתפלל במנין קטן, ורוב בני העיר עדיין לא קבלו שבת, ואמרינן סי' רס"ג ס"ב דהמיעוט נמשך אחרי הרוב היינו לחומרא, אם הרוב קבלו שבת ומיעוט לא קבלו. אבל אם המיעוט קיבלו הלא מבואר (שם סי"א) אעפ"י שלא קבלו הקהל ולא התפללו, אם קדם יחיד והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו שבת ואסור במלאכה, ולא מהני אפילו תנאי בזה. ואם כן פשוט מנין שלם של יחידים כאלה שחל שבת עליהם על פי הלכה, ופשוט בעיני כיון שהוא קבלת שבת על פי הדין, שבני ביתם נגררים אחריהם. והא דאשתו ובני ביתו נגררים אחריהם הוא בדרגא דהמיעוט נגררים אחרי הרוב".

AA@ בסוף דבריו כתב השבט הלוי סברא נוספת, מדוע האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה: **\$\$@** דאשתו כגופו ונמשכת אחריו **%%@**, מראיות שאין צריך לעלותם על הכתב וכל איש שורר בביתו".

AA@ אמנם יש לציין את תמיהת רבי חיים יוסף דוד וייס, דיין סאטמר באנטוורפן, בשו"ת ויען דוד (סימן לד אות ו) על דברי השבט הלוי: "מה שכתב דנגררת בתריה מחמת דאיש שורר בביתו, לעניות דעתי שאין זה מכריח אותה שתיגרר בתריה, וכי אם יש קטטה ונפרדו

זה מזו [ועדיין בבית אחד] וכי מיגרר בתריה בעל כרחיה".

OT@ - ה -

AA@ לעומתם, לדעת רבי משה פיינשטין, אין אשה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה.

AA@ בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סימן לח) נשאל: "כשהבעל קבל עליו שבת מבעוד יום, אם האשה נמי נאסרה במלאכה", והשיב: "לכאורה \$\$\$@ פשוט שאינה נגררת אחריו \$\$\$@, דכמו שאינו יכול לחייבה בנדרים שנדר, אף שהוא למיגדר מילתא, ואף באמר בפירוש שאף היא תאסר ותתחייב, כמו כן אינו יכול לאוסרה במלאכה בדין תוספת שבת בקבלתו עליו. לא רק בסתמא, אלא אף בפירוש שהוא מקבל שבת גם לאסור את אשתו, אינו כלום".

AA@ והוא מוסיף: "ואף שקבלת שבת אינו מדין נדר, דהא אין על זה לאו ועשה דנדרים, אלא עשה דתוספת שבת, להסוברים שהוא מדאורייתא, משום דכן הוא דין התוספות שאין לזה שיעור, אלא מאחר פלג המנחה מעת שקבל עליו השבת היינו שקראו בשם שבת, הוא איסור התוספת, ועיין בשערי תשובה סימן רס"א שכתב בשם חכם צבי, שמאחר הקבלה הוא בעשה, מ"מ הא רק בקבל עליו נאסר בדין תוספת, ולא שייך לחייב את אשתו בקבלתו".

AA@ כלומר, 'קבלה' שאדם מקבל על עצמו הנהגה טובה, אינה יכולה לחייב את אשתו. ועל כן, גם כאשר קיבל את השבת מוקדם, אינו יכול 'לגרור' את אשתו שתתחייב בקבלתו.

OT@ - ו -

AA@ ועל דברי הפרי מגדים [לעיל \$\$\$@אות ד \$\$\$@] שיש ללמוד מדין מיעוט אנשי העיר הנגרר אחרי רוב אנשי העיר שקיבלו שבת, שגם אשה נגררת אחר קבלת השבת של בעלה, טען בשו"ת באר משה (ח"ב סימן טו) שיש לחלק ולומר "דרכ בכהאי גוונא אחד נגרר אחר חברו, \$\$\$@וקבלת שבת דרוב חל על היחידים \$\$\$@, אפילו לא קיבלו שבת. משא"כ מעשה קבלת שבת דבעל שהוא \$\$\$@איש יחידי \$\$\$@, אין לו כח לגרור בני ביתו אחריו, ואין קבלת שבת שלו חל על בני ביתו בעל כרחם".

AA@ כאשר \$\$\$@רוב ציבור \$\$\$@מקבל על עצמו את השבת מבעוד יום, יש \$\$\$@כח \$\$\$@ביד הציבור 'לגרור' את המיעוט בעקבותיו. אך כאשר מדובר \$\$\$@ביחיד \$\$\$@שעשה מעשה, \$\$\$@אין לו כח \$\$\$@'לגרור' אחרים בעקבותיו. ומשום כך, גם כשהבעל

קיבל את השבת מוקדם, אין בכוחו לחייב במעשיו את אשתו וכל בני ביתו, מכיון שאין למעשה שלו "כח של מעשה ציבור".

AA@ וכדבריו חילק גם בשו"ת חמדת משה (סימן נג) וז"ל: "והנה מש"כ המרדכי בפרק במה מדליקין וז"ל, אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט נמשכים אחריהם בעל כרחם. יש לומר \$\$\$@ דשאני כח רבים דציבור @%%%, דיחיד נמשך אחריהם מאליו, ואומדנא הוא שרצונו ודעתו להיות נמשך אחריהם, כיון שהוא מן הנמנין תמיד עם הציבור בבית הכנסת זו, ונמשך אחר הציבור לקיים בכל עניין מנהגיהם, וק"ל. וראיה לזה מש"כ הבאר היטב בשם כנסת הגדולה וז"ל, ובעיר שיש בה בית הכנסת הרבה, אין אחת נמשכת אחר חברתה לענין קבלת שבת, עכ"ל. ומשמע דדוקא באותו בית הכנסת שהוא מתפלל שם ונמשך לכל עניין מנהגיהן, יש לומר דנמשך גם כן לעניין קבלת שבת, והבן". ובשו"ת מהר"י שטייף (סימן מב) דייק כן \$\$\$@ ומלשון השו"ע משמע @%%% דרק אחרי הציבור היחיד נגרר, אבל אין האשה נגררת אחר בעלה".

OT@ - ז -

AA@ בשו"ת חמדת משה (בהמשך דבריו הנ"ל) הביא שתי ראיות נוספות לכך שהאשה אינה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה.

AA@ האחת, מדברי הרמ"א (סי' רסג סעי' י) שהובאו לעיל [\$\$\$@אות ג @%%%] שאשה מקבלת את השבת בהדלקת הנרות "אבל שאר בני הבית [אינם נגררים אחריה] ומותרין במלאכה עד ברכו". ואם כן "משמע להדיא, \$\$\$@ דענין קבלת שבת מוזהר כל אחד לעצמו @%%%, בעת שמקבל עליו את השבת, הן על ידי תפילה והן על ידי הדלקת הנר". והוא הדין איפוא, שגם קבלת השבת של האיש, המוזהר לעצמו, אינו מחייבת אחרים, ובכללם, אשתו.

AA@ והראיה השניה, מדברי המג"א (סי' רסג ס"ק יא) שכתב בשם המהר"ש: "כשיש חופה בערב שבת ומאחרים בה עד אחר שקיעת החמה, \$\$\$@ והאשה אינה רוצה @%%% לקבל שבת לפני החופה, אז תדליק הנר בלא ברכה, ואחר כך בחשיכה תפרוש ידיה על הנרות ותברך". ולמד החמדת משה מדברי המהר"ש "דאליבא דברי הכל אשה אינה נגררת אחר בעלה אם אינה רוצה עדיין לקבל השבת", והיינו שכפי הנראה, הבעל קיבל את השבת מוקדם, ואעפ"כ אין האשה 'נגררת' אחריו, כמשמעות דברי המהר"ש "שהאשה אינה רוצה

לקבל שבת", שהדבר תלוי ברצון האשה.

AA@ אלא שעל ראייה זו השיב רבי רבי יונתן שטייף, אב"ד קהילת היראים בבודפשט (תשובתו נדפסה בשו"ת חמדת משה בסימן נד) "אמנם גם בזה כתב המג"א דלאו מר בריה דרבינא חתים על מנהג הזה", וכוונתו לכך שהמג"א (בהמשך דבריו שם) לא הסכים עם דברי המהר"ש, ולפיכך אין להביא ראייה מדין זה.

AA@ מאידך כתב רבי יוחנן שטייף: "אם האשה נגררת אחר בעלה לענין קבלת שבת, הנה קצת משמע דאינה נגררת בזה אחר בעלה כמובא בבאר היטב המנהג באשה כשהולכת לבית הטבילה שמדלקת שם אחר חפיפה בעוד שהוא יום ובבית הכנסת כבר קבלו שבת וכן בעלה". וכוונתו לדברי הבאר היטב (סי' רסג ס"ק ג) "יש נוהגות שהולכת לביתה בין חפיתה לטבילתה ומדליקה, וחוזרת לטבילה. ושמעתי שקצת נשים נוהגות ע"פ זקני הגאון ז"ל שמדליקות בבית הטבילה". והבין מכך רבי יוחנן שטייף, שכנראה האשה מדליקה את הנרות ומקבלת את השבת לאחר שבעלה כבר קיבל את השבת בתפילתו, ויש מכך ראייה שהאשה אינה 'נגררת' אחר קבלת השבת של בעלה.

AA@ אולם שוב הוא דחה ראייתו: "אמנם זה **\$\$@** באקראי **%%@**", כי בקביעות על כל פנים אחרי שרוב הקהל קיבלו עליהם השבת, גם המיעוט נגרר אחריהם כמבואר בשו"ע (סי' רסג סעי' יב).

AA@ אכן בשו"ת שרגא המאיר (חלק ה' סימן לז) כתב על ראיית הר"י שטייף מדברי הבאר היטב: "הנה לא מצאתי כן בבאר היטב שמירי אחר שקיבלו שבת בבית הכנסת וכן בעלה, ממילא מובן שאין ראייה משם". ועל חילוקו של הר"י שטייף שאם "זה באקראי כי בקביעות על כל פנים אחרי שרוב הקהל קיבלו עליהם השבת גם המיעוט נגרר אחריהם", כתב: "לא זכיתי להבין מאי חילוק יש בין באקראי או בקביעות, ומנא ליה להאי גאון לחלק כן".

OT@ - ח -

AA@ ונראה להביא ראייה שאין האשה 'נגררת' אחרי קבלת השבת של בעלה, מדברי הפוסקים שאשה אינה מחוייבת כלל במצות 'תוספת שבת'.

AA@ המנחת חינוך (מצוה שיג) כתב: "והנה תוספת יום הכיפורים גם נשים חייבות, וזה מבואר להדיא בסוכה (כח, ב) דהאזרח מרבי נשים שחייבות בתוספת. והנה לכאורה

להסוברים שבכל יום קודש חייבים בתוספת מהלימוד תשבתו וכו', אפשר @@\$\$ דבשום תוספת אין הנשים חייבות @%%, כי לא מצינו ריבוי לחיוב רק גבי יום הכיפורים, דאיכא ריבוי דהאזרח". מהפסוק 'האזרח', נלמד רק חיובן של נשים במצות @@\$\$ עינוי @%% ב'תוספת יום הכיפורים'. אבל חיובן בתוספת קדושה בשבת ויום טוב, נלמד מהפסוק 'תשבתו', ובלימוד זה לא נכללו הנשים, ולכן אינן מחויבות בתוספת שבת ויום טוב.

AA@ השפת אמת במסכת ראש השנה (ט, א) רצה לדייק שנשים אינן מחויבות בתוספת שבת ויום טוב, מתוך דברי התוספות (שם ד"ה ורבי עקיבא) שהקשו על דברי המשנה (שבת לד, א) "ספק חשיכה אין מדליקין", מדוע רק @@\$\$ בספק @%% חשיכה אין מדליקין "הא אפילו ודאי יום סמוך לחשיכה אסור בכניסתו, או ודאי לילה סמוך ליום ביציאתו, משום תוספת". ואם כן מדוע רק @@\$\$ בספק חשיכה @%% אסור להדליק, הרי גם בזמן של תוספת שבת מבעוד יום יש מקום לאסור להדליק. וכתב השפת אמת לתרץ את קושיית התוספות, שהוצרכו חז"ל לאסור @@\$\$ לנשים @%% הדלקת נרות @@\$\$ בספק @%% חשיכה "דנשים אין מצווין על התוספות כמו בכל מצות עשה שהזמן גרמא דפטורות, דהא ביום הכיפורים מצריך הגמרא בסוכה (כח, ב) קרא דהאזרח לחייבינהו בתוספת עינוי. אם כן יש לומר @@\$\$ דבמלאכה בתוספת שבתות וימים טובים @%% דהוא מצות עשה שהזמן גרמא, @@\$\$ הנשים פטורות @%%. ואם כן נפקא מיניה דספיקו אסור לנשים, בשגם דמצות הדלקת נר שבת לנשים איתיהיב". כלומר, מכיון שנשים אינן מחויבות בדין תוספת שבת, זו הסיבה שאין לאסור עליהן להדליק בזמן תוספת שבת, ולכן נאסר עליהם להדליק רק @@\$\$ בספק @%% חשיכה ולא קודם לכן.

AA@ ולענ"ד נראה דין ה'גרירה' בקבלת שבת, שייך רק על מי @@\$\$ שמחוייב @%% במצות תוספת שבת. ולכן במקום שרוב הציבור קיבל את השבת מבעוד יום, 'נגרר' אחריו המיעוט @@\$\$ שגם @%% @@\$\$ מחוייב @%% במצות תוספת שבת. משא"כ נשים @@\$\$ שכלל אינן מחויבות @%% במצות תוספת שבת [לדעת המנחת חינוך וכמבואר בשפת אמת], כיצד נאמר שהן 'נגררות' אחרי בעליהן, ואין כל סיבה שבעליהן יחייבו במה שאינן מצוות בו.

AA@ בשעת מסירת השיעור, גיסי ר' דוד הגר, לא הסכים עם דברי, וטען שגם אם אין הנשים @@\$\$ מחויבות @%% במצות 'תוספת שבת ויום טוב', אולם אם

רצונן@@% לנהוג במנהג טוב ולהוסיף מחול על קדושת השבת, @\$\$ודאי שיכולות@@%. ואם כן שפיר קבלת השבת של האיש מחייבת את אשתו, ואם קיבל השבת מבעוד יום היא 'נגררת' אחריו ומחייבת בקדושת השבת. אולם איני סבור כן, ולדעתי נראה כי בדבר שהאשה אינה @\$\$מחייבת@@%, לא ניתן לחייבה מדין 'גרירה'.

אולם למעשה, דברי המנחת חינוך שנשים אינן מחייבות במצות 'תוספת שבת ויום טוב', שנויים במחלוקת. ובתוספות במסכת כתובות (מז, ב ד"ה דמסר) מפורש שנשים מחייבות במצות 'תוספת שבת ויום טוב'. התוספות הקשו על דברי הגמרא שהאב מוסר את בתו לקידושין ביום טוב, מדברי הגמרא במועד קטן "דאין נושאין נשים בחולו של מועד, משום דאין מערבין שמחה בשמחה, ודרשה גמורה היא כדאמר בחגיגה (דף ח: ושם) דהוי מדאורייתא", ותירצו: "דהכא איירי שעה אחת לפני יום טוב שהוא כיום טוב לענין מלאכה, דתוספת דאורייתא ובטילה באותה שעה מן המלאכה". ומפורש בדבריהם שלמרות האיסור @\$\$במלאכה@@% בזמן 'תוספת יום טוב', אין איסור @\$\$נישואין@@% בזמן זה [וענין זה נתבאר בשיעור בענין גדרי תוספת שבת ויום טוב, שלדעת התוספות זמן ה'תוספת' אינו @\$\$כעצמותו של יום השבת והיום טוב@@%, אלא הוא @\$\$יום חול גמור@@% שיש בו דינים מסויימים שחלו על זמן זה משעה שקיבל עליו את ה'תוספת', ולכן מותר להינשא בזמן ה'תוספת'].

וגם השפת אמת, לאחר שהציע את תירוצו, שטעם האיסור להדליק נרות @\$\$בספק חשיכה@@% הוא בגלל שנשים פטורות מחיוב 'תוספת' שבת מבעוד יום, כתב: "מיהו לדינא אפשר דכיון דמרבין נשים בקידוש היום, דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה, ממילא אפשר גלתה תורה בשבת דבמצות עשה נמי מיתחייבי, וצ"ע".

OT@ - ט -

לסיכוםmm@

כפי שהובא לעיל [אות @\$\$אות@@%], לדעת הפמ"ג, המקור חיים ובשו"ת שבט הלוי, האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה.

בשו"ת חמדת משה ובשו"ת באר משה נקטו במסקנת דבריהם שהובאו לעיל [אות @\$\$אות@@%] שאין האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה. וכן פסק הגר"ע יוסף בספרו חזון עובדיה (קבלת שבת סע' ו) "לכאורה נראה שאם הבעל קיבל

עליו שבת מבעוד יום, אין אשתו נגררת אחריו, ויכולה לעשות מלאכה. וכן כתב בשו"ת פאר עץ חיים (ח"ב סי' יד דף טו ע"ג) שהדעת מכרעת שאין הבעל שקיבל שבת יכול לאסור על אחרים, אפילו על אנשי ביתו, **\$\$@** ויש להקל בזה **%%@** כיון **\$\$@** שאינו אלא מדרבנן בעלמא **%%@**."

AA@ וידידי רבי משה שטרנבוך כתב בשו"ת תשובות והנהגות (חלק ג סי' פה) סברא נוספת מדוע אין האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה, משום שגם קבלת השבת של הבעל נובעת **\$\$@** מסיבות נוחיות **%%@** ולא דווקא בגלל הרצון **\$\$@** לקיים את המצוה **%%@** להוסיף מחול על קודש, ובאופן זה אין האשה 'נגררת' אחריו, כדבריו: "בנדון דידן, שזהו קולא רק לכמה חודשים **\$\$@** מפני ההכרח **%%@**, דאף דמצוה היא להקדים כניסת השבת, מכל מקום **\$\$@** כאן לא נעשה בשביל כך **%%@**, אלא כדי להתפלל תפילת שבת לפני השקיעה כדי שיוכלו לאכול מוקדם, ואינהו גופיהו לא ניחא להו שנשייהו ינהגו כמותם ממש ויקבלו שבת מוקדם. לעניות דעתי ההכרעה בזה היא, דאף שאין צריך לכוון השעה שאומרים ברכו בבית הכנסת ולהדליק לפני השעה ההיא, רק ישערו באיזה שעה הבעל יגיע הביתה ויקפידו להדליק הנרות קודם שהבעל מגיע לביתו דכשבא לביתו צריך להיות שבת שמה, ואין לחלל שבת כשיגיע הביתה להדליק הנרות. ועל כן החיוב לנשים להדליק לפני שיגיע, אבל לא אמרינן שהוא גורר אשתו כשאין בזה סרך מצוה".

AA@ ובספר פסקי תשובות (סי' רסג אות לז) לאחר שהביא את דברי הפמ"ג והמקור חיים שכתב כי האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה, כתב: "אמנם כבר נעשית כל הגולה בענין זה כמדורת אש, ופוסקי הדורות האחרונים דנו בכל זה, חלקם במילים ספורות וחלקם בהרחבה בצדדים לכאן ולכאן. ולמעשה אם כי ראוי לבעל נפש לחשוש למחמירים, מכל מקום נהוג עלמא להקל בכל זה, **\$\$@** וכסתימת השו"ע ונושאי כליו שלא הזכירו ענין זה כלל. **%%@** וגם **\$\$@** המשנה ברורה **%%@** בספרו הגדול, לא הזכיר את דברי הפרי מגדים הנ"ל. ולכן כל זמן שלא התפללו הציבור קבלת שבת 'לכה דודי בואי בשלום' בבית הכנסת ששם מתפלל אב הבית, רשאים בני הבית לעשות מלאכה, ואף אם אב הבית לעצמו קיבל עליו שבת, ואפילו בתפילה. ואשה הנוהגת להקל גם לאחר שכבר קיבלו שבת הציבור בבית הכנסת ששם מתפלל הבעל כל זמן שרוב אנשי העיר לא קיבלו שבת, יש לה על מי לסמוך".

PP@ פרק ג: 'גרירת' נשים אחר רוב הציבור שקיבל שבת

IR@ לאחר שנתבררו דעות הפוסקים בנדון 'גרירת' אשה אחר קבלת השבת של
SI@ בעלה IR@ עדיין יש לדון האם בנדון דידן, במקום שאין מנין קבוע, ורוב
SI@ הציבור IR@ קיבל את השבת מוקדם, גם אם נאמר שאשה אינה נגררת אחרי קבלת
השבת של SI@ בעלה IR@, אולי היא מתחייבת בקבלת השבת של SI@ הציבור IR@,
וכפשוט פסק השו"ע (סי' רסג סעי' יב) המובא לעיל: "אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת,
המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם".

OT@ - י -

AA@ האגרות משה כתב לדון בשאלה זו, בהמשך לדבריו המובאים לעיל [\$\$@]אות
ה[%%@], ובמושכל ראשון כתב שאכן הדין נותן שהאשה 'נגררת' אחרי קבלת רוב
הציבור שבמקומה: "והנה כל זה הוא בקבלת הבעל עצמו, אבל בקבלת \$\$@ כל הקהל
נאסרו כולם %%@, אף אם יש מיעוט שלא קיבלו, שהמיעוט נמשכים אחריהם בעל
כרחם, כדאיתא בסימן רס"ג סעיף י"ב, וליכא נידון כלל, דאז נאסרה האשה מצד עצמה".

AA@ אולם במושכל שני, חידש רבי משה: "והנכון לענ"ד דאם מה שקיבלו שבת בבית
הכנסת שמתפלל הבעל הוא \$\$@ לכוונת מצוה לקדושת השבת %%@, שיהיה תוספת
יותר גדול, או בשביל \$\$@ חשש שלא יבואו להתאחר במלאכה %%@, והוא מנהג קבוע
שם, הוא בדין מנהג שעל האשה להתנהג במנהגי הבעל, כשיש חילוקים בין מקום האשה
למקום הבעל, כדבארתי בתשובה שהאשה שנעשית ברשות הבעל היא בדין מי שהלך
ממקום אחד למקום אחר ודעתו שלא לחזור שהוא בדין המקום שבא לשם בין לחומרא בין
לקולא, שהרי מקומה קבוע להיות אצל הבעל, וממילא מוכרחת לקבל שבת כמנהג מקום
בעלה. ואף שלא קבלה, היא נמשכת גם בעל כרחה, ואסור לה לעשות אפילו מלאכת
עצמה. ואם רק נזדמן שבשבת זו החמירו מאיזה טעם לקבל שבת קודם אין זה בדין מנהג,
ולא נמשכת אחר הבעל ומותרת במלאכת עצמה בפשיטות. \$\$@ ואם אינו לכוונת קדושת
השבת %%@, אלא משום שאין רוצים לשנות זמן האכילה מהרגלם בימי החול, כמו שהוא
בהרבה בתי כנסיות במדינה זו, וכדחזינן שרק בימות הקיץ שהימים ארוכים עושין כן, ולא
בימות החורף שהימים קצרים, אין זה כלל בדין מנהג, ולא נאסר אלא הבעל שקבל כבר
שבת, שמכל מקום היא קבלה אף שאינה לשם מצוה, אבל האשה לא נאסרה, ומותרת
במלאכת עצמה בפשיטות".

AA@ כלומר, לדעת האגרות משה, אשה מחוייבת לנהוג כמנהג מקום בעלה, רק כאשר המנהג מוגדר כ'**\$\$@** מנהג קבוע **%%@**'. ולכן רק כאשר קבלת השבת המוקדמת נובעת מתוך רצון להוסיף עוד זמן לקדושת השבת, או מתוך סייג שלא להתאחר בעשיית מלאכה, ומנהג זה **\$\$@** נעשה בקביעות - **%%@** האשה מחוייבת לנהוג כפי מנהג המקום שבעלה נמצא בו. אבל כאשר **\$\$@** המנהג אינו קבוע **%%@**. וכמו כן, כאשר הסיבה לקבלת השבת נובעת משיקולים אחרים, כגון רצון לסעוד את סעודת השבת בשעה מוקדמת [ובשל כך קבלת השבת מוקדם **\$\$@** אינה קבועה **%%@**, אלא בימות הקיץ בלבד] - אין זו קבלת שבת הגורמת לאשה להתחייב בקבלת השבת המוקדמת של בעלה.

AA@ כמו כן רבי משה מחדש, שיתכן שעיקר ההלכה שהמיעוט נגרר אחרי קבלת השבת של רוב הציבור, נאמרה רק כאשר קבלת השבת נובעת מתוך רצון להוסיף עוד זמן לקדושת השבת ורצון שלא להתאחר בעשיית מלאכה: "גם מסופקני בקבלה כזו שאינה לכוונת מצוה, שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחר הרבים. דהא לא מצינו אלא בעובדא דהריב"ם במרדכי ספ"ב דשבת שהיה זה בקהל שאמרו ברכו, שבסתם היה זה בקהל שנתכוונו למצוה לקדושת שבת, והראיה שלו מגמרא היה שם למצוה, ולא כשהכוונה אינה למצוה כלל. ואף באין שם אלא בית הכנסת אחד, אלו שלא היו שם ולא קיבלו שבת, אולי אין נמשכים אחריהם, וצ"ע לדינא".

AA@ וכן נקט בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ג סימן פה) נקט כן ללא ספק: "ונראה לענ"ד פשוט, שעיקר הדין שמיעוט הקהל נגררים אחר הרוב היינו מאחר שרובם קיבלו שבת, לא נוכל לתת ליחידים לנהוג מנהג חול דמיחזי כשתי תורות, וע"כ ראוי לכולם לאחוז לחומרא. אבל בנדון דידן אמנם המקדימים מקילים לקבל שבת מוקדם כדי שיוכלו לאכול עם בניהם, מכל מקום בכהאי גוונא שאין בהקדמה שום סייג או סרך מצוה, לא נגררים אחריהם האחרים".

OT@ - יא -

AA@ אולם בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן לה) הביא את דברי האגרות משה, ותמה: "אבל עצם סברתו לחלק דאלו שמתפללים רק מפני הימים הארוכים אע"פ שהבעלים עצמם המתפללים נאסרים, מכל מקום אין האשה נגררת אחריו בזה, כיון שאינו לכוונת קדושת שבת, במחילת כבוד תורתו לא נראה כלל. דמה נפקא מינא מאיזה סיבה מקבלים שבת מבעוד יום, ומדוע נקרא זה קבלת שבת שלא לשם קדושת שבת, דהא מקבל שבת מפלג

המנחה ולמעלה. וכזה נהגו כל הקדמונים, כמבואר בתשובת תרומת הדשן שהלכו לטייל אחרי סעודת שבת, והיה עוד יום גמור, ואם מקבלים שבת בכוונת התפילה ובהלכה, הרי זה קבלת שבת לשם קדושת שבת גמורה, וחלים עליהם כל ההלכות, ובכלל זה שהאשה נגררת אחרי הבעל".

AA@ ועוד תמה בשבט הלוי: "גם מש"כ הגאון האגרות משה שם בסוף דבריו להסתפק בקבלה כזו שאינה דרך כוונת המצוה, שאפשר שהמיעוט לא ימשך אחרי הרבים, והפליג בדבר דאפילו אין שם רק בית כנסת אחד אלו שלא היו שם, אולי אין נמשכים אחריהם, והניח בצ"ע לדינא. ולמש"כ בעניי אין מקום ספק כלל, דפשיטא מאד כיון דנאסרים על ידי קבלת שבת שלהם, שהיא קבלה גמורה לגרור גם המיעוט אחריהם, ואין מה שמכוונים להקדים בשביל איזה תועלת שום סיבה לפגום קבלתם שלא יהיה קבלת שבת על פי ההלכה".

AA@ ובשו"ת שלחן הלוי (שבת, פרק ו, סע' ה) תמה הרב ישראל הלוי בעלסקי על דברי האגרות משה: "קשה להחליט ולומר על קהילה שלמה המקבלים שבת מבעוד יום, שזה כל כוונתם אך ורק משום נוחות זמן האכילה. ברוב הפעמים כשאנשים מקבלים את השבת מוקדם והם יהודים יראים ושלמים הם רוצים באמת ובתמים להכניס את השבת מוקדם, שרוצים שהרעש של ימי החול יפסק והם רוצים כבר ליהנות מהשקט והמנוחה של השבת הקדושה, [אף שיתכן שיש להם גם כונה לאכול מוקדם וכדי שהילדים הקטנים יוכלו לשבת בשולחן שבת כשהם רעננים, אבל אין להחליט שאין כאן גם כוונה אמיתית לקבל את קדושת השבת מבעוד יום ולהוסיף מן הקודש לחול]".

AA@ ובספר שמירת שבת כהלכתה (פרק מו סעי' ז) כתב: "ואף האשה שרגילה לקבל שבת בהדלקת נרות שבת, נגררת אחר הציבור שבעלה רגיל להתפלל עמו, ואסורה בהדלקה". ומסתימת דבריו משמע שלא נקט לדינא את חילוקם של האגרות משה והתשובות והנהגות, וגם כשקבלת השבת אינה נובעת מתוך כוונה להוסיף עוד זמן לקדושת השבת, או מתוך סייג שלא להתאחר בעשיית מלאכה, אלא בגלל רצון לסעוד את סעודת השבת לא בשעה מאוחרת יותר מדי - מיעוט הציבור 'נגרר' אחרי הרוב שקיבל את השבת, ולכן אשה שבעלה קיבל שבת, 'נגררת' אחרי קבלת השבת של בעלה.

OT@ - יב -

AA@ בנדון דידן, שנמצאים במקום שיש רק מנין אחד שמקבלים בו את השבת, יש לדון מצד נוסף.

AA@ על דברי השו"ע (סי' רסג סעי' יב) "אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת, המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם", כתב המג"א (ס"ק כד) "וכן בעיר שיש בית הכנסת הרבה, אין אחת נמשכה אחר חברתה". וביאר המחצית השקל: "אלא אותם בני אדם שדרכם לילך לבית הכנסת אחד, אותם בני אדם נמשכים אחר אותו בית הכנסת שדרכם לילך שם, ואותם שדרכם לילך לבית הכנסת אחרת נמשכים אחר בית הכנסת אחרת".

AA@ במקום שיש יותר מבית כנסת אחד, אין היחיד נגרר אחרי קבלת השבת המוקדמת AA@ באחד %%@ מבתי הכנסת, אם בבית כנסת AA@ אחר %%@ טרם קיבלו את השבת. וממילא, במקומות AA@ שיש רק בית כנסת אחד %%@ שקיבלו בו את השבת מבעוד יום, כל השוהים באותו מקום 'נגררים' אחריהם, ומחוייבים בקבלת השבת.

AA@ אולם לענ"ד נראה כי דברים אלו תקפים רק במקום שיש AA@ מנין קבוע %%@, ובוזה נאמר ש"בני אדם נמשכים אחר אותו בית הכנסת שדרכם לילך שם". אולם במקום שהתאספו מתפללים AA@ למנין שאינו קבוע %%@, אין הם 'גוררים' בקבלת השבת המוקדמת שלהם, את השוהים האחרים באותו מקום. וראיה לדבר מהלכה המפורשת בשו"ע (או"ח סימן רסח סעי' י) "אין אומרים ברכת מעין שבע [בליל שבת] בבית חתנים ואבלים", היות ואין במקומות אלו AA@ מנין קבוע. ומכאן אנו למדים שאין למנין שאינו קבוע אותם דינים שיש במנין קבוע. והוא הדין לענין קבלת שבת, אין למתפללים שקיבלו שבת במנין שאינו קבוע, דין של "רוב הקהל קבלו עליהם שבת", המחייב את כל הנמצאים במקום.

OT@ - יג -

AA@ לעיתים הנני מזדמן לשהות בשבת בלגונה [עיר נופש דרומית ללוס אנג'לס]. במקום זה מנין התפילה AA@ היחיד %%@ הוא בבית חב"ד המקומי. בימות הקיץ נקבע זמן תפילת קבלת שבת לשעה שבע בערב, זמן רב לפני השקיעה בימות הקיץ. יחד עם זאת, לא אחת, לא מתקבץ מנין של יהודים לתפילה, והיחידים שבאו להתפלל [ובהם רב בית הכנסת, השליח המקומי], מוכרחים להתפלל ביחידות. ונשאלת השאלה האם גם במקרה זה, יש תוקף לקבלת השבת המוקדמת של AA@ יחידים %%@ בבית הכנסת היחיד

במקום, לגרור אחריהם את הציבור.

AA@ ומצאתי בספר שלחן שלמה (הלכות שבת סי' רסג אות יט) שהגרש"ז אויערבך הסתפק "מה הדין אם \$\$@ רוב הציבור %%@ קיבלו את השבת כל אחד \$\$@ ביחידות %%@ ולא בבית הכנסת, אם גם בכהאי גוונא המיעוט נמשך אחר הרוב". ופשט הגרש"ז: "ונראה דאין המיעוט נגרר אחר הרוב אלא אם כן נעשה הדבר \$\$@ בציבור %%@".

AA@ ומשמע מדבריו, שהבין כי דברי השו"ע "אם רוב הקהל קבלו עליהם שבת, המיעוט נמשכים אחריהם על כרחם", נאמרו רק כאשר קבלת השבת נעשתה \$\$@ בציבור %%@, ו"ציבור", היינו עשרה. ולכן כאשר בבית הכנסת לא היה מנין בשעת קבלת השבת המוקדמת, אין שאר בני המקום 'נגררים' אחרי קבלת \$\$@ היחידים.

SIR@I@ העולה מהדברים: <QC>

IR@ כאשר רוב הקהל קבלו עליהם שבת, נפסק בשו"ע שהמיעוט נמשכים אחריהם על כרחם.

IR@ ברם לדעת האגרות משה והתשובות והנהגות, אם הסיבה לקבלת השבת המוקדמת נובעת מרצון לסעוד את סעודת השבת בשעה מוקמת ונוחה, אין מיעוט הקהל 'נגרר' אחרי הרוב.

IR@ ואילו השבט הלוי ושמירת שבת כהלכתה פסקו שבכל קבלת שבת מוקדמת, ללא יוצא מן הכלל, המיעוט נמשך אחרי הרוב.

IR@ ועוד יש לדון, שבמקום שאין מנין קבוע, לדעת כולם יתכן ולא נאמרה ההלכה שהמיעוט 'נגרר' אחרי הציבור שקיבל את השבת מבעוד יום.

PP@ פרק ד: קיבל שבת מוקדם האם מותר לאשה לעשות מלאכה עבורו

IR@ לאחר שנתבאר כי יש מהפוסקים המצדדים שאין האשה 'נגררת' אחרי קבלת השבת המוקדמת של SI@ בעלה IR@, ולא אחרי קבלת השבת של SI@ הציבור IR@, האגרות משה (בהמשך דבריו המובאים לעיל SI@ אות IR@) מחדש שלאחר שהבעל קיבל שבת, אסור לאשה לעשות מלאכה לצורך בעלה, כי בפסוק נאמר (שמות כג, יב) "למען ינוח שורך וחסמך SI@ וינפש בן אמתך IR@", ומכך נלמד שיש איסור על בעל הבית, שבני

ביתו יעשו עבורו מלאכה בשבת, ונבאר את הדברים.

OT@ - יד -

AA@ מרן המחבר פסק בשו"ע (סי' רסג סע' יז) "יש אומרים שמי שקיבל עליו שבת קודם שחשיכה, מותר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה". וחידש רבי משה, כי בשונה \$\$@ מכל אדם %%@ שלא קיבל את השבת, שרשאי לעשות מלאכה עבור מי שכבר קיבל את השבת, אשה שעדיין לא קיבלה שבת אסורה לעשות מלאכה עבור בעלה שכבר קיבל את השבת, וז"ל: "אך אולי יש מקום לאוסרה במלאכה דלצורך הבעל כגון לבשל עבורו מהדין ד'וינפש בן אמתך'. דאיתא ביבמות דף מ"ח דאיירי בעבד ערל שעדיין אין העבד מחוייב במצות מצד עצמו ומותר לו לעשות מלאכה לעצמו, אבל במלאכת רבו אסור, שהוא דין שעל הרב שלא יעשה מלאכה שלו, אף העבד ערל שקנוי לו לעשות מלאכתו. ולכן עבד ערל הקנוי לו שאסור מדאורייתא מקרא ד'וינפש בן אמתך', יש לאסור שיעשה לו מלאכתו אחר שקבל שבת אף קודם שחשכה. ואם כן גם אשתו שהיא קנויה לו למלאכתו, שהאשה עושה לבעלה אף אם הוא מדרבנן עכ"פ כיון שהיא קנויה לו, יש לאוסרה לעשות מלאכת צורך הבעל כשקיבל הוא שבת, אף שהיא לא קבלה עדיין שבת. דלא גרעה מעבד הקנוי לו".

AA@ ובביאור ההשוואה בין \$\$@ אשה %%@ המשועבדת לבעלה ובין \$\$@ עבד %%@ הקנוי לרבו, כתב בשו"ת ודברת במ (סימן ע) בשם רבי דוד פיינשטיין, בנו של רבי משה: "עצם סברת האגרות משה צ"ע, דיש לחלק ולומר דדוקא עבד \$\$@ שקנוי לו לגמרי %%@ שייך גזירת הכתוב 'וינפש', ומהיכא תיתי לומר דקאי על מי שמשעבדת לו לעשות מלאכתו. וצריך לומר דלדעת האגרות משה הוי פשוט ליה דעיקר דרשה ד'וינפש בן אמתך' קאי על מי שקנוי לו לענין עבודה, ממילא הוא אסור במלאכתו בשבת, ולכן לענין אשתו דהוי כ'שפחה לשמשו' ממילא הוי כקנויה לו לענין מלאכה. ולא איכפת לן במה דיש חילוקים אחרים, \$\$@ דסוף כל סוף לענין מלאכה שוה דיני האשה לעבדים %%@, דהיינו דיש לו קנין במלאכה, ואם כן בפרט זה הוי דומה ממש לעבד, וצ"ע".

OT@ - טו -

AA@ אמנם רבי משה מציין כי חידושו "הוא רק להסוברים דתוספת שבת הוא

מדאורייתא. דלהסוברים דתוספת שבת הוא רק מדרבנן, מסתבר שלא יאסר אף עבד הקנוי לו, דכיון שלא מצינו, יש לנו לומר שלא אסרו אלא לו בעצמו, ולא את העבדים כשאין חייבים בעצמם, וכל שכן שאין לאסור לאשתו". כלומר, אם האיסור לעשות מלאכה בזמן תוספת שבת הוא **\$\$@מהתורה%%**, יש לומר שבעת התוספת יש איסור על בעל הבית, שבני ביתו הקנויים לו, יעשו עבורו מלאכה בשבת. אבל אם בזמן תוספת שבת אין איסור לעשות מלאכות מהתורה, והאיסור הוא רק מדרבנן, מסתבר לומר שרבנן אסרו רק על מי שקיבל את השבת מוקדם לעשות מלאכות, אבל לא מסתבר לאסור גם על בני ביתו לעשות מלאכה עבורו.

AA@ ברם דברים אלו תמוהים בעיני, שהרי כידוע "כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון" (פסחים ל, ב ועוד), ואם כן היות ובדין תורה מצינו איסור על בעל הבית, שבני ביתו הקנויים לו יעשו עבורו מלאכה בשבת, מדין 'וינפש בן אמתך', גם כאשר איסור המלאכה בתוספת שבת הוא מדרבנן, "תיקנו רבנן" שלבני ביתו יהיה אסור לעשות מלאכה עבורו.

AA@ ומסקנת האגרות משה: "מן הראוי להחמיר שלא תעשה מלאכה לצורך בעלה, משום דרוב ראשונים הא סברי דהתוספות הוא מדאורייתא, כדאיתא בביאור הלכה (סי' רסא סע' ב ד"ה יש אומרים) ויותר נוטה שלא לחלק מעבד. אבל **\$\$@** מלאכות שלא שייכי להבעל **%%@** אין לאוסרה מצד קבלתו".

AA@ מפורש איפוא בדבריו, שלאחר קבלת השבת של האיש, יש להחמיר ולאסור על אשתו לעשות עבורו מלאכות, אבל מלאכות שעושה לעצמה ולאחרים, מותר לה להמשיך לעשות.

OT@ - טז -

mm@ הדלקת נרות של אשה לאחר שבעלה קיבל שבת

AA@ אולם חידושו של האגרות משה לכאורה קשה מאד, שהרי כאשר הבעל קיבל שבת ואסור לאשתו לעשות **\$\$@** עבורו **%%@** מלאכה, כיצד תוכל אחר כך להדליק נרות שבת, והרי מעשה זה הוא גם עבור בעלה, וכפי שהעיר בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק מו הערה מב) "וקצת יש לעיין דאיך תדליק האשה נרות שבת שהם גם בשביל בעלה, ובפרט לפי המבואר בפרי מגדים דהאשה בהדלקת נרות היא שלוחו של הבעל".

AA@ ואכן בשו"ת חמדת משה (בהמשך דבריו המובאים **\$\$@** לעיל אות ו **@@@**) נשאל

שאלה זו: "בענין הנהו אנשים שנוהגים בזמן הקיץ להקדים לקבל את השבת בתפילה מבעוד יום שיש שהות טובא עד זמן הדלקת נר שבת, וכשבאים מבית הכנסת לביתם מדלקת האשה הנרות בזמן ההדלקה. והנה עיקר השאלה הוא אי שרי להאשה להדליק הנרות אחר שבעלה כבר קיבל עליו השבת".

AA@ ובאמת השיב החמדת משה: "נראה להדיא הא דאשה מדלקת הנרות שבת היא מקיימת המצוה בעצמה וגם בעלה יצא במצוה זו, כי היא מזכה לו בזה, משום דהוי כשלוחו. ולפי זה יש סברא נכונה **\$\$@** שצריכה האשה ליזהר להדליק הנר שבת בעוד שבעלה לא קיבל עליו עדיין את השבת בתפילה **%%@**, כדי לזכות במצות הדלקת נר שבת לתרוויהו, משום דהיא הוי כשלוחו כנ"ל. אמנם אם הוא כבר קבל עליו את השבת בתפילה ואסור בעשיית מלאכה, ואם כן איך אפשר לה להמציא לבעלה שום זכות במצות הדלקת נר שבת, בעת אשר הוא בעצמו אסור להדליק נר שבת. ומאחר דקיימא לן דהוא מחויב גם כן במצוה זו, ודאי ראוי ונכון שתקדים היא להדליק הנר שבת בעוד שבעלה לא קבל עליו עדיין את השבת בתפילה, כנ"ל והבן".

OT@ - יז -

AA@ ברם לדעת התשובות והנהגות (בהמשך דבריו המובאים לעיל **\$\$@**אות ט **(((@** אין כל מניעה לאשה להדליק נרות לאחר שבעלה קיבל שבת, ונימוקו עמו: "נראה שהבעל מקיים מצוותו **\$\$@** כשיש בבית נר **%%@**, אף שאצלו כבר שבת, וכיון שסוף כל סוף הדליקו עבורו לפני שקיעה, אף שאצלו זהו לאחר שבת, יוצא בכך ידי חובת המצוה. וכן מבואר מדברי הפוסקים בסי' רס"ג דאשה שהולכת לטבילה יש אומרים שמדלקת הנרות על ידי גוי לאחר שחוזרת לביתה, ויש אומרים שאף מברכת על הדלקתו. ואף דלדידן לא קיימא לן הכי, היינו מפני שאין שליחות לעכו"ם, וכן דעת הדרך החיים שהשליח מברך ולא המשלח. הא מיהא חזינן **\$\$@** דשייכיה מצות הדלקת הנרות לאחר קבלת שבת **%%@**, מעתה בכאן שמדליק על ידי ישראל ורשאי לעשותה שליח, כמבואר בשו"ע סוף סי' רס"ג שאם קיבל שבת לפני בין השמשות מותר לומר לישראל לעשות מלאכה עבורו".

AA@ לדעת התשובות והנהגות, מצות הדלקת נרות שבת מתקיימת גם לאחר קבלת השבת. ולכן, גם כשהאיש מקבל את השבת מוקדם, ואילו אשתו מדליקה נרות יותר מאוחר, שפיר יוצא בזה ידי חובת קיום מצות ההדלקה.

AA@ ולענ"ד נראה הסבר נוסף מדוע מותר לאשה להדליק נרות לאחר שבעלה קיבל שבת, על פי המבואר בשיעור בענין אשה ששכחה להדליק נרות שבת, ביסוד גדר הדלקת נר שבת, שאינו חיוב אישי המוטל על הבעל או על האשה, אלא חיוב על \$\$@ המשפחה%%, כמפורש בדברי ערוך השלחן (סי' רסג אות ה) "נר שבת כנר חנוכה שהיא מצוה וחובה על כל אחד להדליקה, והיינו שכל \$\$@ משפחה%% חייבת בהדלקת הנר".

AA@ ולפיכך אפילו אם האיש קיבל שבת מוקדם, יכולה האשה להדליק את הנרות אחר כך, משום שאינה \$\$@ שליחה של בעלה %%@ בהדלקת נרות שבת, אלא מקיימת את חיוב ההדלקה המוטל על \$\$@ המשפחה%%. וממילא אין כל חשש לאיסור המוטל על הבעל הבית שאשתו תעשה \$\$@ עבורו%% מלאכה מדין 'וינפש בן אמתך', שהרי אינה עושה \$\$@ עבורו%% כל מלאכה אלא \$\$@ לעצמה%% [ולמשפחתה], ודי בכך שיוצא האיש ידי חובת הדלקת הנר כי \$\$@ במשפחתו %%@ הדליקו נר שבת.

SIR@I@ סוף דבר: <QC>

IR@ כנודן שפתחנו בו, במקום שאין בית כנסת קבוע במשך כל ימות השנה. והגברים קיבלו את השבת מבעוד יום, נראה שיש מקום להתיר לנשים לעשות מלאכה כל זמן שלא קיבלו בעצמן את השבת, ואף להדליק נרות, וזאת משום:

IR@ למרות שלדעת הפמ"ג, המקור חיים ושו"ת שבט הלוי, האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה. אולם בשו"ת חמדת משה, ובשו"ת באר משה, בשו"ת תשובות והנהגות ובשו"ת יחזקאל דעת, נקטו במסקנת דבריהם שאין האשה 'נגררת' אחר קבלת השבת המוקדמת של בעלה. וכפי שהוסיף בספר פסקי תשובות, כי "נהוג עלמא להקל בכל זה, \$I@ וכסתימת השו"ע ונושאי כליו שלא הזכירו ענין זה כלל \$IR@".

IR@ לדעת האגרות משה ותשובות והנהגות, ההלכה שנפסקה בשו"ע, שאם רוב הקהל קבלו עליהם שבת, נמשך המיעוט אחריהם על כרחם, נאמרה רק כאשר קבלת השבת מבעוד יום היתה כדי להוסיף זמן לקדושת השבת, או מתוך סייג שלא להתאחר בעשיית מלאכה, אבל כאשר הסיבה לקבלת השבת המוקדמת נובעת מתוך רצון לסעוד את סעודת השבת בשעה נוחה, אין האשה 'נגררת' אחרי בעלה.

IR@ ונתבאר שיש בנותן טעם לומר, שבמקום שאין מנין קבוע, יתכן ולא נאמרה ההלכה

שהמיעוט 'נגרר' אחרי הציבור שקיבל את השבת מבעוד יום.

IR@ אמנם נתבאר בדברי האגרות משה שיש מקום להחמיר שהאשה לא תעשה מלאכה עבור בעלה שכבר קיבל את השבת, אע"פ שמותר לה לעשות מלאכה עבור עצמה ואחרים.

IR@ ולענין הדלקת הנרות, נקט בשו"ת תשובות והנהגות שמצות הדלקת נרות שבת מקיימת גם לאחר קבלת השבת, אם יש נר דולק בביתו. ולכן, שפיר יוצא ידי חובת קיום מצות ההדלקה על ידי ההדלקה של אשתו.

IR@ ונתבאר עוד, שבהדלקת נרות של האשה לאחר קבלת השבת של הבעל אין לחשוש לאיסור המוטל על הבעל שאשתו תעשה **SI@** עבורו **IR@** מלאכה מדין 'וינפש בן אמתך', כי האשה אינה **SI@** שליחה של בעלה **IR@** בהדלקת נרות שבת, אלא מקיימת את חיוב ההדלקה המוטל **SI@** על המשפחה **IR@**, ולכן גם הבעל יוצא ידי חובת המצוה, כי **SI@** במשפחתו **IR@** הדליקו נר שבת.

* * *

לאחר פרסום השיעור בספר **רץ כצבי - שבת**, כתב רבי **שלמה דוד קליין**, מלונדון, מחבר הספר אוצר תשובות:

(א) מע"כ דן בארוכה בענין דין גרירה בקבלת שבת, ובתוך הדברים הביא חידושו הידוע של האג"מ שהסתפק לומר דכל שהסיבה שמקבלים שבת מוקדם הוא משום נוחיות ולא משום סיבת מצוה אין בכוחם לחייב להמיעוט להיגרר אחריהם, ומביא מע"כ שבשבט הלוי ח"ז חולק עליו וכו'. יש לציין שגם בשו"ת באר משה (ח"ב סי' ט"ז) העלה כדעת האג"מ. אמנם גם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל לא ניח"ל בחידושו של האג"מ, וכפי שהובא בהליכות שלמה (תפילה פי"ד הע' 10) וז"ל: "ואולם בישוב שהנהיגו כן בבית הכנסת לקבל שבת לאחר פלג המנחה, הורה רבינו דאם רוב הצבור מתפללין בביהכ"נ נגרר המיעוט אחריהם כדין קבלת שבת בזמן הרגיל, ודלא כהאג"מ או"ח ח"ג סי' ל"ח עכ"ל. וכן פסק הגר"ש אלישיב שליט"א כמובא בס' שבות יצחק (נר שבת, עמ' רל"ד) וכ"כ בשו"ת שרגא המאיר (ח"ז סי' צ"ו).

ובעיקר הדבר יש להביא רא' ברורה דלא כהאג"מ, דהנה בשו"ע יו"ד סי' קצ"ו ס"א בהג"ה מבואר בשם התרוה"ד י"א אם התפללו הקהל ערבית ועוד היום גדול אינה יכולה לבדוק אז ללבוש לבנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת מאחר דהקהל כבר עשו אותו לילה" ע"ש עוד. והנה הטעם שהיו מתפללים ערבית מוקדם בימים ההם מבואר בראשונים משום דהיה "טורח" לקבצם שנית לתפילת ערבית, ולכן היו מתפללים מעריב תיכף אחר מנחה. רואים מזה דאף שכל הסיבה שהקדימו להתפלל היה משום נוחיות ולא משום מצוה ואעפ"כ נגררין הציבור אחריהן, עד שדעת התרוה"ד דאין האשה יכולה עוד להפסיק בטהרה באותו זמן. וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ט (סי' נ"ו) בתשובתו להרה"ג ר' יצחק זעקל פאללאק שליט"א דומ"ץ באנטוורפן שדן שם בענינים אלו, כותב בזה"ל: "ומה שהביא כב' רא' לדברינו הקטנים שנאמרו בענינים אלה בשו"ת שבט הלוי ח"ז סי' ל"ה, תשובה"ח לו". אך לא ציין מהו הראי', אכן מצאתי בס' ויהי בנסוע שיצא לאור ע"י כולל באבוב באנטוורפן, ושם נדפס שאלת ר' זעקל פאללאק הנ"ל, ושם הביא הראי' שהבאתי מיו"ד סי' קצו, וכפי הנראה מתשו' שבט הלוי נהנה הגר"ש וואזנר מראי' זו שמוכח מזה דלא כפסק האג"מ והתשובות והנהגות.

(ב) באות י"ב מחדש מעכ"ת דכל הדין שיחידים נגררים אחר הציבור, הוא רק במקום שיש מנין קבוע, אולם במקום שהתאספו מתפללים למנין שאינו קבוע אין הם גוררים בקבלת השבת המוקדמת שלהם, את

השוהים האחרים באותו מקום עכ"ד. והנה דבר זה נוגע רבות במקומות נופש דלפי דבריהם לא נגררים שם אחרי רוב מבלי נופש המקבלים השבת מוקדם. ואמנם בשו"ת שבט הלוי ח"ט הנ"ל נשאל בזה, ולדעתו בכל אופן היחידים נגררים אחרי הציבור, ואין לדמות דין זה לשאר דינים ע"ש בדבריו.

ג) באות י"ג הביא מעכ"ת דברי הגרשז"א דקבלת שבת של הציבור היינו דוקא אם קיבלו בציבור, אבל אם קיבל כל אחד שבת ביחידות אין שאר בני המקום נגררים אחרי קבלת היחידים. יש לציין שכבר מבואר כן במקו"ח להחיות יאיר (רס"ג סעי' י"ב), וכ"כ בחוט שני (ח"ד פ"ד סק"ב) ובס' זכור ושמור (להגאון בעל מחזה אליהו שליט"א, קבלת שבת עמ' 12) ובס' הל' שבת בשבת (ח"א עמ' קכ"ז) מדייק כן מדברי הראשונים.

ואמנם בשו"ע הרב (קו"א סק"ז) משמע דלא כדבריהם, דעיין שם שדן האם הדלקת הנרות של כל העיר נחשבת כרוב העיר קיבלו שבת, ומקורו בדברי הראשונים, הרי שגם קבלת הציבור הנעשה ביחידות יש מקום להחשיבו לקבלת שבת של הציבור, וצ"ע.